

Grønlandsk selvstændighed som dansk målsætning

Martin Breum, 2014

Balladen om Grønland – Trangen til løsrivelse, råstofferne og Danmarks dilemma

Gyldendal, København

248 sider, 249,95 kr.

Polarisen smelter – og giver plads til forestillinger om råstoffer, der vælter op ad jorden, og om kinesere, der vælter ind over Grønland for at tage rigdommene. Fra os. Rigsfællesskabet er kommet højere på den danske politiske dagsorden end længe – samtidig med at ambitionen om grønlandsk selvstændighed bliver tydeligere formuleret end nogensinde. Journalisten Martin Breum har i „Balladen om Grønland“ sat sig for at forklare sagens alvor og situationens kompleksitet for et bredere publikum.

Bogens første del former sig som et kalejdoskop over de holdninger, der findes til grønlandsk selvstændighed. Reportagerejsen fungerer fint som formidlingsform, selvom teksten særligt i de stemningsgivende passager synes copy-pasted vel ufordøjet fra notesblokken. Særligt instruktive er de underspillede passager, hvor det bliver klart, at grønlandsk politik *også* handler om alt muligt andet end selvstændighed: Forholdet til Danmark er i kraft af såvel bloktilskud som den løbende import af personel og tankegods med til at forme basis for alle typer prioriteringer og uenigheder i Grønland. Alligevel handler en del af uenighederne – for dem, der formulerer dem – om mere jordnære ting: Velfærd, erhvervsmuligheder, globalt udsyn hinsides Kruså, muligheden for at bo og leve, hvor og som man vil. Selvom fortællingen er bygget op med den nu detroniserede landsstyreformand Aleqa Hammond som omdrejningspunkt, vil bogen kunne fungere som guide til grønlandsk politik i en rum tid fremover. Breum er så heldig – eller har så gode prognostiske evner – at han har givet Hammonds arvtager, Kim Kielsen, en fremtrædende birolle. Derimod leder man forgæves Sara Olsvig, i bogens index – men vil man forstå, hvordan oppositionen under hendes ledelse vil arte sig, kan man fint begynde med at slå op under Kuupik Kleist, hendes forgænger.

Bogens anden del er en udmærket og ikke mindst letlæst indføring i en række ganske komplekse historiske, juridiske, økonomiske, identitets- og geopolitiske problemstillinger, som præger rigsfællesskabet anno 2014. Af og til tegnes konflikter vel hårdt op. I modsat fald ville bogen vel også dementere vigtigheden af sin mission. Når alt kommer til alt, er der ikke desto mindre tale om en fair og dækkende fremstilling. Ydermere har bogen et

par centrale budskaber til forskellige dele af samfundsforskningen:

For det første bliver det tydeligt, hvor spinkelt et grundlag hvorpå vi bedømmer folkestemningen på begge sider af Atlanten, når det gælder rigsfællesskabet: Der findes kvalitative analyser af, hvilken mening rigsfællesskabet tillægges på grundlag af mere eller mindre valgte tekstmængder, men der findes ingen surveybaserede værdi- eller opinionsundersøgelser, der er både nuanceret formulerede og metodisk forsvarligt gennemført. En oplagt opgave for politologer og sociologer.

For det andet tegner et selvstændigt kapitel – dedikeret til den fortjenstfulde fagøkonom Lars Lunds analyser og indspark i den grønlandske debat – et klart billede af, hvorfor hans disciplin så ofte kommer til kort ved mødet med den politiske virkelighed. Ikke mindst i Grønland. Lund observerer, hvordan det er udbredt i Grønland at gå ind for selvstændighed – men først når det kan gennemføres, uden at det koster på velfærden. Hertil bemærker Lund, at „Hvis man ikke er klar til at betale for noget, så er det jo fordi man ikke tillægger det nogen værdi.“ Problemet med den analyse er jo, at der indgår masser af andre forhold end ‘landskassens bundlinje’ og ‘selvstændighed’ i det regnestykke, som hver grønlandsk vælger og Grønland som samfund gør op med sig selv og hinanden med jævne mellemrum. Efter læsning af første del af Breums bog er det for eksempel klart, at en del grønlandere mener hver dag at betale en meget høj pris for *ikke* at være selvstændige. Mens andre har en mellemregning vedrørende den aktuelle kvalitet af de autoriteter og den ekspertise, der p.t. er til rådighed for at realisere både velfærd og selvstændighed – og det er altså noget andet at anslå at kvalitative tab ved selvstændighed nu eller lige straks vil opveje gevinsten ved selvstændighed, end ikke at værdsætte selvstændighed som sådan.

Klarest står dog for denne læser den kvalitative nyskabelse i Danmarks tilgang til Grønland, som kan læses ud af interviewet med Martin Lidegaard. Man må formode, at han som udenrigsminister taler på regeringens vegne – og ikke bare som personligt og familiært belastet af særlig indsigt på området – både når han formulerer udgangspunktet: „Jeg respekterer Grønlands mål om politisk selvstændighed. Jeg respekterer den lyst til at

løsrive sig fra rigsfællesskabet, som har eksisteret i Grønland i mange år, og som er vokset siden Hjemmestyret i 1979.“ Men også når han forsøger sig med et bud på vejen frem: „I gamle dage [som vel først sluttede et par år efter indførelsen af Selvstyre, -/upg] sagde Danmark til Grønland: Hvis vi kan hjælpe jer, så sig til! Sådant mener jeg ikke, man kan tale til ligeværdige partnere. Vi bliver nødt til at vende det om og sige: Hvor kan vi samarbejde til gensidig gavn og glæde - med respekt for hinandens mål.“ Og afgørende, når han vedgår, at Danmark har en selvstændig interesse i rigsfællesskabet: „Vi [dvs. Danmark] fylder simpelthen mere i Beijing og Washington og Berlin, fordi vi [dvs. Danmark] hænger sammen med Grønland.“ Hvad der i årtier har været klart fra Dundas til Ittoqqortoormiit – men igen og igen er blevet afvist af danskere med eller uden titel – er nu officiel dansk

politik: Danmark er ikke (kun) i Grønland for grønlændernes brune øjnes skyld. Det er muligt, at Danmark *også* gerne vil noget godt for Grønland. Og det er muligt, at alle andre alternativer end Danmark vil være værre for Grønland. Men ren, ufortyndet altruisme har Danmarks imperiale projekt sjældent været.

Om end forlaget bør lastes, at litteraturlisten er pletvis upræcis og mangelfuld i forhold til de kilder, der omtales i bogens tekst, er der alt i alt tale om en fin introduktion til både et stadigt løsere rigsfællesskab og arktisk politik i øvrigt.

Ulrik Pram Gad

Post.doc.

Center for Advanced Security Theory
Københavns Universitet

Den Svære Tolerance

Paul M. Sniderman, Michael Bang Petersen, Rune Slothuus & Rune Stubager, 2014

Paradoxes of Liberal Democracy: Islam, Western Europe, and the Danish Cartoon Crisis

Princeton University Press, Princeton NJ

200 sider, \$35

En af de mest velfortjente fordomme om den akademiske verden er, at forskere ikke altid rider samme dag, de sadler. Det præger ikke mindst det videnskabelige studie af politik, som i den grad er et mål i bevægelse. Forskning, der undfanges af højaktuelle dagsordener, mister nyhedsværdien i løbet af lidt for lange svangerskaber. Således kunne man få den tanke om bogen „Paradoxes of Liberal Democracy“, der udkom i august sidste år og har den danske Muhammed-krise i 2005 og 2006 som omdrejningspunkt, at den er skrevet til en dagsorden der har haft sin tid. De kontroversielle tegninger fejrer trods alt tiårsjubilæum til september.

Enhver tanke af den art blev gjort til skamme af begivenhederne i Paris den 7. januar. og København d. 14. februar. Angrebene var makabre påmindelser om, at forholdet mellem Islam og de vestlige samfund, hvori muslimske mindretal udgør en stadig større andel, er et af vor tids mest påtrængende spørgsmål. Det måler sig i væsentlighed med de største temaer, samfundsvidenskaben historisk set har defineret sig omkring. Det er i den tradition, „Paradoxes of Liberal Democracy“ – forfattet af Paul Sniderman og Aarhus-forskerne Michael Bang Petersen, Rune Slothuus og Rune Stubager – skal læses. Bogen løser sin opgave strålende. Den er fyldt med

væsentlige indsigter, bygger på rigelige data analyseret med stor omhu, og er (i det store og hele) yderst velkrevet. Den er samtidig et pragteksempel på velformidlet samfundsvidenskab på højeste niveau, kondenseret i smal bogform. Det er en alt for sjælden genre.

Bogens titel refererer til to tilsyneladende paradokser i danskeres holdning til indvandrere i almindelighed og muslimer i særdeleshed. Det første paradoks følger af bogens nok mest iøjefaldende pointe: Danskere udviser en vidtstrakt og forbløffende robust politisk tolerance over for muslimer. Det store flertal af danskere bakker op om muslimers politiske rettigheder, både hvad angår rettigheder til at afholde demonstrationer, at holde oplæg for skoleklasser eller at nyde beskyttelse mod telefonaflytninger. Det er samme eller stærkere opbakning end samme danskere tildeler andre grupper, såsom indremissionskristne eller folk fra de politiske yderfløje. Resultatet bliver særligt opsigtsvækkende af, at bogens data kommer fra foråret 2006, månederne omkring og efter Muhammed-krisen. Selv midt under krisen udtrykte danskere – i den europæiske offentlighed berygtet for deres intolerance – ubøjelig politisk tolerance over for muslimer. Den var endog *højere* under krisen end i månederne efter. Forfatterne forklarer mønstret med, at danskere sonderer

meget skarpt mellem muslimer og „islamiske fundamentalister“. Sidstnævnte levner danskere ikke megen sympati, og danskere vurderer dem på lige fod med rockere, autonome og nynazister. Heri paradokset: Den skarpe sondring mellem muslimer og islamister beskytter den menige muslim, men undergraver den politiske tolerance over for islamister.

Pointen er værd at dvæle ved. Til trods for danskeres blakkede ry som indskrænkede islamofober demonstrerer forfatterne med afsæt i mange års surveydata, at danskeres holdninger til indvandrere nok er modsætningsfyldte, men ganske afbalancerede og forbløffende stabile. Her kan man også læse det tydeligste aftryk af Lise Togeby – *founding mother* i dansk forskning i politisk holdningsdannelse – til hvem bogen også er dedikeret. I den hyppige snak om højredrejning og forræelse af tonen glemmes det alt for tit, at danskernes holdninger til indvandrere har været ganske stabile over de sidste tre årtier, helt uden synlige udsving under tilbagevendende politiske kontroverser. Den kendsgerning, sammenholdt med tolerancens soliditet under Muhammed-krisen, er et afgørende korrektiv til aktuel hændervriden om et islamofobisk backlash mod Charlie Hebdo-angrebet. Sådanne bekymringer finder ganske enkelt ikke forskningsmæssigt belæg.

Bogens andet paradoks vedrører et lige så omstridt emne, som ligger denne anmelder endog meget på sinde: Indvandringens konsekvenser for opbakningen til velfærdsstaten. Et opsigtsvækkende studie af økonomerne Alberto Alesina og Edward Glaeser demonstrerede for godt ti år siden, at etnisk mangfoldige samfund er markant mindre tilbøjelige til at omfordele fra rig til fattig. Det lagde grunden til en overvældende mængde forskning i, hvorvidt indvandring dermed vil erodere støtten til moderne velfærdsstater. Resultaterne er påfaldende blandede, også i Danmark: På trods af fire årtiers indvandring er danskeres støtte til velfærdsstaten ikke synligt vejet en tomme. Forfatterne forklarer mønstret med, at den danske velfærdsstat bygger på en implicit præmie om gensidighed – en „moralsk traktat“ mellem borgere. Danskerne udstrækker solidaritet til deres medborgere, såfremt disse ikke kan mistænkes for at omgå pligten til at yde sit. Derfor diskriminerer danskere ikke mellem etniske danskere og indvandrere, når der er tale om unge mænd og kvinder, men diskriminerer tydeligt når der er tale om en midaldrende kvinde (som antages at være permanent hjemmegående og dermed ikke „fortjenstfuld“ til arbejdsløshedsunderstøttelse). „Traktatparadokset“ er, at det samme heuristiske princip om fortjenstfuldhed, som beskytter den unge indvandrer mod diskrimination, straffer den ældre.

Princippet om den „moralske traktat“ peger frem mod bogens tredje store indsigt, som nok er den mest prægnante for aktuel dansk partipolitik. I en analyse af det ideologiske grundlag for indvandringsskepsis peger forfatterne på en overset kendsgerning: For en given position på den såkaldt „nypolitiske“ ideologiske dimension er „gammelpolitisk“ venstreorienterede holdninger – altså ideologisk funderede ønsker om en større offentlig sektor, mere økonomisk omfordeling og så videre – forbundet med *mere* indvandringsskepsis, ikke mindre. Bekymringen over indvandring er omtrent dobbelt så stor hos medlemmer af den traditionalistiske venstrefløj, som den er hos ideologisk entydigt højreorienterede vælgere. Det kan lyde som fortællingen om Dansk Folkeparti på nye flasker. Men sammenhængen mellem ideologisk traditionalisme, affektion over for velfærdsstaten og skepsis over for indvandring genfindes også, når man ser helt bort fra Dansk Folkepartis vælgere. Omtrent hver ottende af Socialdemokraternes vælgere tilhører det traditionalistiske venstre, hvor bekymringen over indvandring er størst. I kontrast til Alesina og Glaesers forventninger borer indvandring altså ikke huller i støtten til velfærdsstaten blandt danskere. Men brede udsnit af vælgerbefolkningen betragter ikke desto mindre indvandring som en trussel mod det velfærdsdanmark, de kender.

„Paradoxes“ er ikke uden skønhedsfejl. Mangfoldigheden af analyser gør bogen lærerig – gengivelsen ovenfor er langt fra udtømmende – men det slører bogens bærende idé en smule. Næsten alle analyserne bærer én enkelt af forfatterens tydelige fingeraftryk. For læsere, der er fortrolige med forfatterens eget videnskabelige oeuvre, er det charmerende, men for den typiske læser må det nogle steder virke desorienterende. Endelig er bogen skrevet med stort sprogligt overskud, men enkelte steder kammer ordrigdommen over i det lidt forstille (for eksempel: „closer inspection of the results makes it plain that this anomalous result is an arithmetic illusion“. Eller: „granting this, a corollary follows from the geometry of two-dimensional structures“).

Det skal ikke skygge for, at „Paradoxes of Liberal Democracy“ er en vedkommende, lærerig og tankevækkende bog. Den demonstrerer, at kvantitativ, empirisk statskundskab er aldeles foreneligt med et engagement i samfundsanliggender af bred interesse. Og væsentligst indfrier den til fulde sin egentlig ret ubeskedne ambition: At kaste nyt lys over en debat, der nyder enorm opmærksomhed, men sjældent byder på megen læring.

Frederik Hjorth
Ph.d.-studerende
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet